

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,— per jaar, voor
België f 6,—. Losse nummers f 0,30. Verschijnt wekelijks.

UW BUURMAN IN WLADIWOSTOK

Ruim een maand geleden heeft een onverlaat in Venlo een Turkse arbeider vermoord. De burgerij van Venlo heeft hierop met een onverwachte daad gereageerd. Ze heeft zich het lot van de vrouw en de kinderen ingedacht: de armoë waarin deze achterblijven, maar vooral de verbijs-tering, een man en vader door moord te verliezen, ver weg in een onbekend land. Venlose burgers hebben een kapitaaltje bijeengebracht dat aan de kinderen zal worden geschonken, zodra ze volwassen zijn. Tot aan dat tijdstip zullen de kinderen de rente van het kapitaal ontvangen.

Nu vraag ik u: wat heeft die Venlose burgers bezielde? Zij hadden toch de moord niet gepleegd? Zij hadden zelfs de Turkse arbeider niet naar Nederland gehaald. En toch komen zij op voor de nabestaanden. Blijkbaar hebben zij de situatie aldus aan gevoeld: één van de onzen heeft zich vergrepen aan het leven van een vreemdeling, van een gast; wij willen dat zijn nabestaanden zullen beseffen, hoe ook wij dat betreuren en hoe wij ons schamen over de aanslag die in onze stad heeft plaatsgevonden. De stad Venlo heeft als het ware boete willen doen voor de wandaad van een enkeling uit haar midden.

Dit voorbeeld — zo maar uit de krant geplukt — voert ons regelrecht naar het vraagstuk van de gezamenlijke verantwoordelijkheid. In het algemeen gesproken zijn wij onder elkaar heus niet zulke onaardige mensen.

In de hoofden van het overgrote deel van onze landgenoten komt het eenvoudig niet op, iemand anders te bestelen of zijn tuin stiekum te vernielen of hem te pijnigen. Integendeel, wanneer we met een ander omgaan, willen we hartelijk voor hem zijn, hem onthalen, hem uit de narigheid helpen. Ik weet wel, dat de zon niet altijd zo koesterend schijnt als ik het nu doe voorkomen, maar de hoofdstroom in de rechtstreekse menselijke contacten is toch op genegenheid gericht. Op zijn minst genomen erkennen we, dat in het verkeer met anderen oprechtheid en medeleven horen te heersen en dat we tekortschieten wanneer het anders is.

Maar onze instelling tegenover de medemens wil wel eens totaal omslaan, zodra we die medemens niet in een contact van persoon tot persoon ontmoeten, maar hij of wijzelf deel uitmaken van een grote groep, een collectiviteit. U kent vast wel voorbeelden uit uw directe omgeving, zoals de man die nooit een ander een cent door de neus zal boren, maar die er geen been in ziet, de belasting te ontduiken, als hij maar even de kans krijgt, door de mazen van de wet te glippen. Of zoals de buurtbewoners, die stuk voor stuk hun kinderen zeker zullen verbieden straatschenderij te plegen, maar die als groep de vernielzieke jeugd tegen de politie in bescherming nemen, wanneer ze in oudejaarsavondbaldadigheid lantaarnpalen en plantsoenen vertrapt. En toch is een belastingontduiker een dief, hij steelt van de gemeenschap, van u en van mij samen. En toch is het onzin, om de oudejaarsavondpret te gebruiken als verontschuldiging voor het vernielen van gemeentelijke eigendommen, want de gemeente — dat zijn alweer u en ik samen — draait ervoor op.

Niettemin komt dit allemaal geregeld voor, wel te verstaan onder mensen, die in de gewone omgang aardig en welwillend zijn. Daarbij moet u wel bedenken, dat de gegeven voorbeelden betrekkelijk onschuldig zijn. Want we staan in de wereld voor gezamenlijke verantwoordelijkheden van oneindig veel grotere draagwijdte dan klein geknoei met een belastingbiljet en gesneuvelde lantaarnpalen in de oudejaarsnacht. Ik noem er een paar.

personalia

C. CABOUT. Geboren in 1923. Opleiding: h.b.s. en kweekschool voor onderwijzers. Van 1947 tot 1954 programma-medewerker bij de VARA. Van 1954 tot 1959 landelijk secretaris van het Nederlands Instituut voor Volksontwikkeling en Natuurvrienden, sinds 1959 directeur van de provinciale culturele raad van Groningen.

Publicaties van artikelen in verschillende kranten en tijdschriften.

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 28 februari 1965

In onze economie zijn duizenden vormen van produktie en dienstverlening zo dicht met elkaar verweven, dat een staking, zelfs van een kleine groep, vérstrekkende gevolgen heeft voor vele burgers.

De Belgische artsen die vorig jaar in staking gingen — waren die moreel verantwoord? Mochten zij de verwaarlozing van zieken op hun geweten laden om een maatschappelijk conflict uit te vechten? En de bouwvakarbeiders in ons eigen land een paar jaar terug — mochten die hun werk een maand onderbreken, terwijl honderdduizenden om een huis zitten te springen? Ik zeg niet ja of nee, noch ten aanzien van de artsen noch ten aanzien van de bouwvakarbeiders. Ik wil alleen maar tot uitdrukking brengen, dat artsen en bouwvakarbeiders niet zo maar in staking mogen gaan: ze zullen het belang van hun maatschappelijk conflict hebben af te wegen tegen het belang van de samenleving die schade lijdt van hun staking. Zij zijn gezamenlijk verantwoordelijk tegenover zieke mensen en woningzoekenden.

Een ander geval. We hebben in sterk ge-industrialiseerde gebieden te maken met een zorgelijke verontreiniging van lucht en water, in Nederland zeker niet in de laatste plaats. We kennen allemaal het drama van het Rotterdamse drinkwater, de stank van de kanalen in de veen-koloniën, de vuile lucht in het Waterweggebied. Ik mag niet zeggen, dat we als volk nooit iets tegen de verontreiniging gedaan hebben. Maar het is tot nu maar een bitter beetje geweest. De industrie — de ergste zondaar — moet toch kunnen draaien? Daar hangt onze welvaart toch van af? Pas in de laatste jaren dringt het door, dat de industrie niet straffeloos aanslagen op de volksgezondheid mag blijven plegen. We stellen de industrieën als collectiviteit mede verantwoordelijk voor de Nederlanders als groep.

En wilt u bij verontreiniging in de atmosfeer en in het water blijven en terecht komen bij een vraagstuk, waar het voortbestaan van de gehele mensheid mee gemoeid is, denkt u dan maar aan de proeven met kernenergie. De Verenigde Staten en Rusland zijn in hun vijandigheid al proeven nemend met kernbommen zó ver gegaan, dat ze op een gegeven moment beseften: nog één stap verder en we roeien de mensheid uit, nog vóór er sprake is van een formele oorlog. De beide mogendheden hebben toen hun gezamenlijke

**lijst van
boeken
en
brochures**

verkrijgbaar bij
**humanistisch
verbond**
Oudegracht 152
utrecht
telefoon 030-10163
postgiro 30.49.60

Op aanvraag gratis verkrijgbaar
Oudegracht 152 — Utrecht

„De Ark”

*Humanistisch Vakantie- en
Conferentie-oord*

Belvédèrelaan 14
N U N S P E E T

*Goede verzorging,
mooie omgeving*

VRAAG FOLDER

verantwoordelijkheid tegenover de bevolking beleden. De kernproeven zijn na argwanend en moeizaam overleg onder controle gebracht.

Dit rijtje van staking, verontreiniging van industriegebieden, vergiftiging als gevolg van bomproeven is gemakkelijk uit te breiden. Het roekeloos omspringen met de teeltlaag waar de boer zijn gewassen aan onttrekken wil, het uitmoorden van allerlei diersoorten, het zoeken naar gemeenschappelijke bindingen tussen de verschillende christelijke kerken, het onderdrukken van de negers in Zuid-Afrika en de Verenigde Staten, het „Wir haben es nicht gewusst” van de Duitser na het Derde Rijk van Adolf Hitler, de televisie in handen van geldverdieners of van volksopvoeders, de stijgende welvaart in een klein deel van de wereld tegenover de stijgende ellende in de rest van de wereld — het zijn stuk voor stuk onderwerpen, die te maken hebben met gezamenlijke verantwoordelijkheid of ontkenning daarvan.

Me dunkt, het was een hele mond vol. Laten we niet net doen, alsof we daar niets mee te maken hebben. Dat kunnen we ons misschien verbeelden, maar de vraagstukken van de gezamenlijke verantwoordelijkheid zijn mede beslissend geworden voor het goed en kwaad, dat we bijvoorbeeld als Nederlandse volksgemeenschap ervaren. Ze dringen in ons persoonlijk leven niet minder ver door dan de liefde van en jegens onze eigen kinderen, de vriendschap van en jegens een vertrouwde

collega, de rechtschapenheid van en jegens onze buurman. Er valt niet meer aan te ont-
komen: de techniek heeft de wereld open-
gekraakt en de mensen, waar ook ter wereld,
in een staat van onderlinge afhankelijkheid
gebracht. Daar komt voor vele westerse lan-
den de invoering van de stembusdemocratie
bij. Burgers moeten door middel van hun
stembiljet kenbaar maken, hoe ze geregeerd
wensen te worden, met andere woorden, hoe
naar hun mening de gezamenlijke problemen
dienen te worden opgelost.

We gedragen ons nog vaak onwillig. In het
Katholieke tijdschrift „Te elfder ure” las ik
een artikel van Dr. J. M. M. de Valk, dat
sprekend illustreert, hoe onze moraal achter-
loopt. Hij noemt een nieuw werk over mo-
raaltheologie. „Vergeefs zoekt men naar een
behandeling van de zedelijke problematiek
van de moderne oorlogvoering. Daarentegen
wordt men wel uitvoerig ingelicht over de
morele beoordeling van het duel”. Om mis-
verstanden te vermijden: ik koos dit frap-
pante voorbeeld niet uit de katholieke hoek
om het te doen lijken, alsof nu juist de ka-
tholieken moeite hebben met de omschake-
ling naar een andere manier van denken. In
geen enkele kring komt die vlot tot stand.
En dat laat zich ook wel begrijpen.

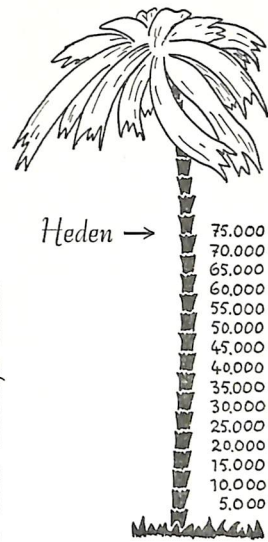
Wie rechtstreeks met andere mensen in aan-
raking komt, ziet hun gedragen en hun reac-
ties: hij bespeurt hun kracht en hun klein-
heid; hij ondergaat hun warmte of hun kil-
heid; hij bouwt als vanzelfsprekend een rela-
tie met die anderen op. Hij waardeert ze,
helpt ze of hij blijft vormelijk en op een
afstand, maar in elk geval voelt hij zich
met hen verbonden, aangenaam of onaange-
naam. Maar om ons verbonden te voelen met
een man in Wladiwostok aan het andere eind
van Siberië, dat vergt inlevingsvermogen,
fantasie. Dat vergt feitenkennis, oriëntatie
aangaande de levensomstandigheden van die
man in Wladiwostok. En bovendien, al zou-
den we ons in zijn lot kunnen invoelen, wat
kunnen wij dan eigenlijk nog voor hem doen?
Wij zijn toch maar kleine burgertjes van
Nederland? Onze stem heeft toch geen in-
vloed op het grote totaal? Wie hoort de
varen, bescheiden in de schaduw, ruisen
wanneer de bomen van het bos hun zegje
zeggen? Trouwens, moeten we ons wel iets
aantrekken van die man in Wladiwostok?
Waarom juist wij en waarom niet onze buur-
man?

Dat zou buitengewoon onverstandig zijn.
Maar het zou ook onzedelijk zijn. Want het
is vals, dat we in kleine en grote dingen
hardnekkig proberen de gezamenlijke ver-
antwoordelijkheid buiten de moraal te hou-
den. Dat we doen, alsof onze naaste alleen
degene is, die we met naam en toenamen en
van aangezicht tot aangezicht kennen.
Uw naaste anno 1965 woont overal. Uw
buurman woont in Wladiwostok.

C. CABOUT

Bihar Het benodigde bedrag
is reeds bereikt

U allen hartelijk dank!

„Essays of a Humanist”

by

Julian Huxley

U kunt dit boek tegen de prijs van f 15,—
bestellen bij het „Humanistisch Verbond”
Oudegracht 152, Utrecht, giro 30.49.60.

waarheen daarheen

Ga liever die brief niet schrijven,
met de scherpe pen van gelijk
op geschept papier van zo is het,
want morgen zul je hem langzaam
in repen scheuren want het brandmerk
in de rug, van gelijk, is ondragelijk.

Ga nu liever slapen maar morgen,
snel morgenvroeg op de vleugels
van het ongelijk naar haar toe:
zij zal je niet zonder glimlach verstoppen.

En leid dan het wolkje wit aan de lijn,
als een verre ballon boven 't hoofd;
ik raad je een platte strohoed te dragen,
een streepbroek de pijpen hoogomgeslagen,
om met blote tenen het gras door te gaan.
Waarheen daarheen. Ga nu maar slapen.

J. B. Charles (geb. 1910)

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het
Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen
personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 30 ct aan postzegels insluiten.

(adv.)

GEBAREN

Wanneer hebt gij voor het eerst de punt van uw neus tussen duim en wijsvinger genomen en deze punt nadenkend in horizontale richting gewreven? Dit zou ik graag weten. Het verticale wrijven interesseert mij niet zo bijzonder. Dat is niet meer dan een tersluiks reinigen van de inwendige neusvleugels in een gevorderd stadium. Het eenvoudige kinderlijke neuspeuteren wordt op iets later leeftijd gesublimeerd tot strelen. Maar het horizontale strelen is van een wezenlijk andere orde. Van de orde der aanstellerij.

Door deze constatering behoeft gij u niet beledigd te voelen, want het is vrijwel zeker, dat gij hetzelfde nauwelijks weet, wanneer gij uw neus betast. Ik wil zelfs verder gaan en zeggen, dat het stevig beetpakken met gebogen vingers een vergeeflijke zaak is. Men moet tenslotte iets doen met zijn handen. Voor het precieus beetpakken van de uiterste punt met gestrekte duim en wijsvinger kan ik echter geen verontschuldiging vinden.

Nogmaals, wanneer begint een mens er aan? Een kind zal men zulke onzin nooit zien uithalen.

Het treft mij dagelijks, dat vooral mannen die belangrijke plaatsen in onze maatschappij innemen, zich te buiten gaan aan bestudeerde gebaren, waarmee zij indruk hopen te maken op de argeloze medemens. Ik bedoel daarmee niet het eenvoudig hoofdkrabben, het krawwen achter het oor of het leggen van de vinger langs de neusrug. Het komt mij voor, dat deze gebaren diep verankerd zijn in de menselijke natuur.

Anders is het met het trekken aan de plooiën onder de kin. Dit komt voornamelijk voor bij personen van rijpere leeftijd in de inkomensklasse van f 20.000,— en opwaarts. Bij hun promotie tot de rang van referendaris A of een vergelijkbare functie in het particuliere bedrijfsleven, hebben zij hun autoriteit gesteund door het trekken aan de kinlobben, daarbij over de brilleglazen heenziende. Vervolgens hebben zij zich aangewend met de duim en vier aaneengesloten vingers andere delen van hun gelaat te masseren. Behalve de neus moet het oorleltje het daarbij ontgelden. De hoogste vorm is tenslotte het afzonderen van drie der vingers en het vel te betasten op de bovenomschreven wijze, met gestrekte duim en wijsvinger, zoals ook winkelende dames des middags in theehuizen hun kopje (dat wil zeggen hun theekopje) plegen vast te houden.

Ik heb de eer en het genoegen herhaaldelijk te verkeren in kringen, waar redevoeringen worden uitgesproken. Ook daar is een studie van de gebaren alleszins de moeite waard. Zo bevind ik mij dikwijls onder het gehoor van een heer, die zijn uiteenzettingen gewoonlijk begint met het tegen elkaar leggen van de welgewassen vingertoppen. Vervolgens laat hij de handpalmen tegen elkaar

zakken, alsof hij een gebed gaat uitspreken. Dan is het zaak scherp op te letten, want in stede van te bidden draait dan de spreker zijn gehoor niet zelden een loer. Zijn toehoorders kunnen dat van een man in deze houding niet aannemen en daar is het hem juist om begonnen. Hij neemt dan een argument van een tegenstander in de hand en werpt het met een energiek gebaar temidden van zijn auditorium. Om nader te verduidelijken hoe waardeloos het argument is beschrijft hij met de wijsvinger snel een aantal cirkels in de lucht en geeft dan een klap tegen die cirkels. Maar hij blijft niet kwaad en welwillend steunt hij daarna met zijn ellebogen op het lessenaartje. Met de losse pols van een geofend violist laat hij de hand tegemoetkomende enkele keren op en neer wippen en vervolgens sluit hij de handen ineen, zoals men dat wel ziet op de vaandels van zangkoren die iets van vriendschap in hun naam dragen. Meestal gaat hij in een volgende fase van zijn betoog weer over tot het gebed en dan wordt het weer oppassen.

Een andere keer kan het gebeuren, dat ik mij onder het gehoor van een predikant bevind, een zeer zware, zoals men dat noemt. Deze man, wiens kleding al even somber is als zijn stemgeluid, houdt zich bij voorkeur bezig met de zonden van het vlees, zoals ontucht, overspel, televisiekijken en toneel spelen. Telkens als hij een zonde bij de kop zal nemen, grijpt hij met sidderende handen de zijkanen van de lessenaar en als hij meer in details afdaalt, slaat hij de vlakke handen over elkaar, waarbij hij zijn trouwring stevig beetpakt, als ware dit de reddingsboei, waaraan hij zich vastklemt.

Een veelvoorkomend gebaar is het vermanend opheffen van de wijsvinger, iets dat vooral bij leerkrachten wordt waargenomen. Indien zij echter van het vermanende overgaan tot het docerende, krommen zij deze wijsvinger en met behulp van de duim vervaardigen zij dan een sierlijk ootje, vermoedelijk hetzelfde ootje, waarin zij hun publiek trachten te nemen.

Met verbazing kijk ik altijd naar een redenaar die zijn gebaren half afmaakt. Deze heer raakt in geestdrift en zal zijn arm bezwerend uitstrekken, maar halverwege bedenkt hij zich en met een krom armpje waaraan vijf gespreide vingers zitten, voltooid hij zijn tirade. Zoiets maakt de indruk van een schier bovenmenselijke zelfbeheersing. Dat is natuurlijk zijn bedoeling.

En nu zou ik maar zo graag willen weten: Wanneer zijn al die mensen met deze piasserie begonnen? En zou het niet gewenst zijn iedere redenaar ten strengste te verbieden zijn handen uit zijn zak te halen? Het is maar een idee. Maar het zou naar mijn mening heilzaam zijn voor de geestelijke volksgezondheid.

H. H.

lezingen voor de radio

di. 2 mrt. 15.30-15.45 uur AVRO: P. A. Pols: „Van mens tot mens in de gevangenis”.

zo. 7 mrt. 9.45 uur VARA: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

zo. 14 mrt. 9.45 uur VARA: P. Spigt: „De roeping van Maigret”.

di. 16 mrt. ± 22.00 uur: Televisie-uitzending.